

Oponentský posudok k habilitačnému konaniu

Žiadateľ/ka o habilitačné konanie: PaedDr. Lucia Pašková, PhD.

Názov habilitačnej práce: Osobnosť učiteľa, jeho aktuálne prežívanie a zvládanie pracovnej záťaže

Oponentka: Doc. PhDr. Marta Popelková, PhD.

Habilitačná práca Lucii Paškovej, predložená vo forme monografie, sa viaže k pedagogickej a školskej psychológii, s presahom do poradenskej psychológie. Pojednáva o problémoch fungovania systému školy, konkrétne učiteľa v ňom.

Nosnými témami habilitačnej práce je subjektívna pohoda a zvládanie záťaže, ktoré autorka spracúva v teoretickej a výskumnej rovine. Úvodná časť obsahuje kapitoly, naznačujúce smerovanie výskumu, hoci nie celkom presne korelujú s názvom práce, ktorý je pomerne všeobecný – v prvej polovici názvu ako osobnosť učiteľa a jeho aktuálne prežívanie, v práci operacionalizovaný premennou subjektívna pohoda, čo sa následne viaže k metódam aplikovaným vo výskume.

Autorka prináša k skúmanej problematike rozsiahle a kvalitne spracované informácie z početného spektra odborných zdrojov s významným podielom diel zahraničných autorov.

Zvlášť oceňujem spracovanie témy subjektívnej pohody. Na konštrukt subjektívnej pohody nazerá autorka z rôznych uhlov pohľadu a považuje ho za hlavnú zložku väčšiny definícií i jeden z prediktorov kvality života. Popri štyroch vybraných modeloch subjektívnej pohody uvádza a komparuje aj novšie teórie a psychologické koncepty a poznatky. Z množstva činiteľov ovplyvňujúcich subjektívnu pohodu autorka vybrala deväť, ktoré jasne charakterizuje, upriamuje pozornosť a uvažuje tiež o úskaliach súčasného výskumu subjektívnej pohody, v ktorom rezonujú napr. otázky pôsobenia činiteľov ovplyvňujúcich subjektívnu pohodu v závislosti od kultúrnych, religióznych a iných špecifik a rozdielov, témy vplyvu stresu a záťažových situácií na subjektívnu pohodu i zámerné ovplyvňovanie subjektívnej pohody. Autorka sa snaží jasne, kriticky uvažovať o úskaliach prístupov k sledovaniu konštraktu subjektívnej pohody. Aj z tohto pohľadu vnímam tému predloženej habilitačnej práce ako vysoko aktuálnu a inšpirujúcu nielen pre výskumné sledovanie, ale aj pre praktickú aplikáciu v podmienkach školy.

Druhou nosnou témou práce je zvládanie záťaže. Autorka vymedzuje v jednotlivých podkapitolách pojmy záťaž, stres, záťažové situácie a pozornosť venuje najmä stratégiám zvládania záťaže. K skúmanej problematike prináša rozsiahle a kvalitne spracované informácie a početné výskumné zistenia rozširujúce pohľad na výber stratégie, zdroje zvládania v spojitosti s empirickými výskumami osobnosti a subjektívnej pohody.

Ťažisko práce predstavuje realizovaný základný výskum zameraný na pracovnú záťaž učiteľov, konkrétne analýzu ich príčin, zdrojov a preferovaných stratégií zvládania v kontexte subjektívnej pohody. Cieľ práce a výskumný problém sú explicitne uvedené až v kapitole 2.7 Výskumné ciele, prostredníctvom piatich hlavných cieľov a otázky. Hlavným cieľom bolo zistiť, „či súvisí skupina ťažšie ovplyvniteľných dispozícií (temperamentové charakteristiky), presvedčení (hodnotové zamerania) a behaviorálnych vzorcov (stratégie zvládania záťaže) so skupinou subjektívnych hodnotení (životná spokojnosť) a prežívaním emócií v aktuálnych životných situáciách učiteľov“. Stanovené ciele boli sledované prostredníctvom piatich na seba nadväzujúcich empirických štúdií. Výskumný súbor tvorilo 240 učiteľov základných a stredných škôl s prevahou žien. Možno konštatovať, že ciele štúdií boli naplnené, čo potvrdzujú dosiahnuté výskumné zistenia, logicky zhrnuté, diskutované a pretavené do teoretických, empirických i praktických implikácií v časti limity a prínosy a zhrnutie práce.

Habilitačná práca má premyslenú štruktúru, kapitoly spolu s podkapitolami sú logicky členené a vzájomne previazané. Voľbu metód, tvorivé rozšírenie a obohatenie dvoch z nich (Dotazník životnej spokojnosti doplnený o premennú dôležitosť a Dotazník emocionálnej habituálnej subjektívnej pohody o premennú intenzita emócií), metodický postup i štatistické spracovanie výsledkov považujem za premyslené a kvalitné. Výsledky výskumu sú dôkladne popísané a interpretované. Každú výskumnú štúdiu uzatvára diskusia. Autorka používa adekvátnu vedeckú terminológiu, opiera o relevantné domáce i zahraničné zdroje. Celý text je koncipovaný zrozumiteľne, napriek tomu, že prináša rozsiahle množstvo odborných informácií a vedeckých poznatkov.

Poznámky a otázky k práci:

Práca prináša širokú paletu poznatkov a výskumných zistení, vedúcich k zamysleniu a viacerým otázkam. Predkladám niektoré z nich:

- vzhľadom na rozsah použitých metódik vo výskume oceňujem veľkosť výskumného súboru a ochotu učiteľov participovať na výskume. Ako podporila autorka motiváciu učiteľov k účasti na výskume?
- v podkapitole osobnostné činitele sa autorka zmieňuje o tzv. afektívnych rezervách osobnosti (s.34), ktoré sú významné pri udržiavaní rovnovážnej hodnoty pohody a jej zmien v čase. Dalo by sa o nich uvažovať v kontexte výsledkov výskumu?
- ako vidí autorka oblasť prežívania a zvládania pracovnej záťaže učiteľa dnes, po pandémie Covidu 19, keďže výskum bol realizovaný pred týmto obdobím, a v perspektíve nového Zákona o výchove a vzdelávaní (školský zákon) ?
- autorka sa v závere práce vracia k odporúčaniu klásť väčší dôraz na zaraďovanie psychologických kurzov zameraných na rozvoj sociálno-psychologických zručností na učiteľských fakultách. Ako sa pozerá na možnosti zámerného ovplyvňovania subjektívnej pohody učiteľov a účinnosť aplikovaných kurzov v pregraduálnej i postgraduálnej príprave učiteľov?

Záver

Z predloženej, kvalitne spracovanej monografie je zrejmé, že autorka je s témou stotožnená a je v nej dobre zorientovaná. Práca je spracovaná dôkladne, systematicky, zrozumiteľne, s dôrazom na vedeckosť a poznatky podložené výskumom. Domnievam sa, že autorka je profesionálne spôsobilá bádať v odbore svojho záujmu a po vedeckej aj pedagogickej stránke je kompetentná a kvalifikovaná k získaniu pedagogického titulu docentka.

Práca PhD. PaedDr. Lucia Paškovej, PhD. spĺňa kritériá na habilitačnú prácu a preto ju odporúčam k obhajobe a ďalšiemu pokračovaniu habilitačného konania v odbore Pedagogická, poradenská a školská psychológia.

V Nitre, 28. 3. 2023

Doc. PhDr. Marta Popelková, PhD.